

Lesbrief

De Joodse diaspora

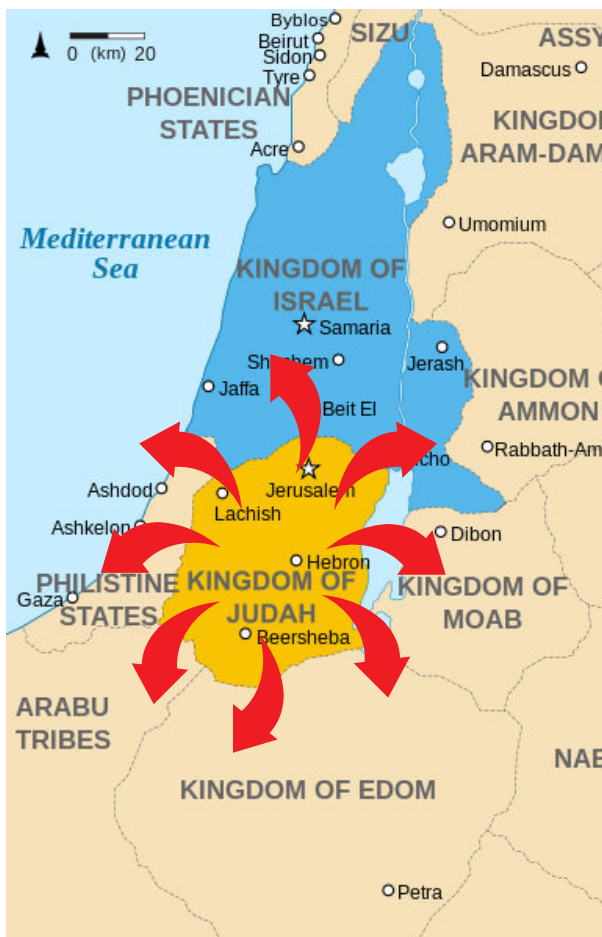

Joods kind – vermoord in concentratiekamp Auschwitz in 1939

De Joodse diaspora

Het Koninkrijk Juda, in het zuiden van Israël, was het land van het Joodse volk. In 586 v. Chr. werd Juda veroverd door Koning Nebukadnezar van Babylonië en werd Jeruzalem volledig vernietigd. Dit wordt ook wel de vernietiging van de eerste tempel genoemd. Juda had toen 389 jaar als zelfstandig koninkrijk bestaan.

Veel Joodse mensen vluchtten naar Egypte maar het grootste deel trok naar Babylon (het huidige Irak) en leefde vanaf dat moment in 'Babylonische Ballingschap'. Met de verwoesting van de eerste tempel begon dus de Babylonische ballingschap. Bij de verwoesting van de tweede tempel in 70 n.Chr. begon de Joodse diaspora (verstrooiing, uitzaaiing). De Joden ontvluchtten het land en verspreidden zich langzamerhand over de wereld.

Overall waar de Joden kwamen, leefden ze als minderheid met een eigen Joods geloof. Deze levenswijze, vaak ook met een andere juridische status dan de andere bevolkingsgroepen in het land, is karakteristiek aan hoe het Joodse volk vanaf 586 v. Chr. moest leven.

De mislukt Joodse opstand

De grootste verspreiding, en nu over bijna de gehele wereld, begon na de mislukte Joodse opstand in 135 na Chr., die door de Romeinen werd neergeslagen.

Joodse mensen op de vlucht

Frankrijk en Spanje

Een aantal Joden trok naar het noorden en ondervond er veel welwillendheid van de Karolingische vorsten in Frankrijk. Joodse kooplieden kregen belangrijke privileges en bij de hoge adel werkten veel Joodse artsen. Ook op Spaanse bodem ontstond in de 9e en 10e eeuw een bloeiende Joodse cultuur. De Joden waren gerespecteerde burgers die bijdroegen aan de vooruitgang en bloei van de samenleving. Vanuit Frankrijk verspreidden de Joden zich naar andere landen. Ze kwamen ook in Engeland terecht waar ze goed werden behandeld.

Joden en Jodenvervolging

Door de eeuwen heen leefde het Joodse volk dus steeds zonder een eigen land en verspreidde zich steeds verder over de wereld. Telkens weer waren de Joden doelwit van rassenhaat en werden ze buitengesloten en gediscrimineerd.

De Kruistochten

Aan het einde van de 11de eeuw kwam een noodlottige verandering in het leven van de Joden. Vanuit Europa trokken tussen 1100 en 1300 militaire eenheden naar Palestina (het huidige Israël en Palestina) om landen te veroveren en te plunderen. We kennen dit onder de naam 'Kruistochten'. Er zijn negen kruistochten geweest.

Kruisridders veroveren Jeruzalem – 1099 n. Chr.

Aangemoedigd door hoge ambt dragers van de kerk ontstond onverdraagzaamheid tegen de Joden. Door Joden te vermoorden en zich de eigendommen toe te eigenen, bereidden de kruisridders zich voor op de oorlogen. Veel zijn er door de hand van moslims omgebracht. In 1096 na Chr. werden in Frankrijk bloedbaden aangericht. Dit diende voor veel landen als voorbeeld. Zo werden in het Rijngebied veel Joodse inwoners van Mainz en Worms afgeslacht. In 1189 volgden massamoorden op Engelse Joden voorafgaand aan de Derde Kruistocht. In de eeuwen daarna zijn er talloze plunderingen geweest waarbij vele doden vielen.

Nationaal Socialisme

Rond 1920 werd in Duitsland de Nationaal Socialistische Arbeider Partij (NSDAP) opgericht. Duitsland had zojuist de Eerste Wereldoorlog verloren en er was veel onvrede onder de Duitsers. Daardoor kreeg de NSDAP met haar extreem rechtse ideeën veel aanhangers. Een jaar later werd Adolf Hitler, ooit begonnen als gastspreker, de leider van deze partij. Het nazisme bracht door middel van leugenachtige reclame (propaganda) haar racistische en antisemitische ideeën over de Joden. De Nazi's maakten in hun propaganda van de Joden een gevaarlijke vijand. Ze vertelden dat de Joden Duitsland hadden verraden tijdens de Eerste Wereldoorlog. Hitler probeerde in 1923 de Beierse regering over te nemen, wat mislukte. Daarop werd de NSDAP verboden en Hitler ging de gevangenis in. Daar schreef hij het boek *Mein Kampf*. Na zijn vrijlating bracht Hitler zijn partij tot grote bloei; het werd bij de verkiezingen in 1933 de grootste partij. In 1934 werd hij kanselier, later zelfs president van Duitsland. Hij had nu de macht en werd de absolute leider (Führer) van Duitsland.

Adolf Hitler

Josef Goebels, propagandaminister

Ondertussen werd het Nazisme steeds extremer, en tegenstanders werden naar concentratiekampen gedeporteerd. In 1935 nam men de Nürnberger wetten aan, waarmee de Joodse staatsburgers hun politieke en burgerrechten werden afgepakt. Huwelijken tussen Duitsers en Joden werden verboden, dit ter bescherming van Duits bloed en eer. Eigenlijk waren de Joden nu volgens de Nazi's officieel geen mensen meer!

Kristalnacht

*nacht van gebroken glas, ofwel:
kapotgeslagen etalageramen*

In Parijs werd een medewerker van de Duitse ambassade vermoord. De Nazi's gaven een jonge Joodse vluchteling uit Polen daarvan de schuld. De Naziminister van propaganda Josef Goebbels maakte hiervan gebruik door aan te sturen op wraak op de Joden. Dit was de inleiding tot de Kristalnacht. In de nacht van 9 op 10 november 1938 werden duizenden Joodse winkels geplunderd, etalageruiten ingegoooid en honderden synagogen en huizen in brand gestoken.

De dag na de 'Kristalnacht'

Velen werden mishandeld of vermoord. Bijna 30.000 vooraanstaande of rijke Joden werden gedeporteerd naar de concentratiekampen. Hun bezittingen werden gestolen of in beslag genomen.

SA

SturmAbteilung, veiligheidstroepen

De Sturmabteilung (ook wel SA of Bruinhemden genoemd) was een door Adolf Hitler in 1921 opgerichte beschermingsdienst (knokploeg) met in eerste instantie de taak om partijvergaderingen van de Nationaalsocialistische Duitse Arbeiderspartij (NSDAP) te beschermen tegen politieke tegenstanders en met als neven taak het intimideren van politieke tegenstanders. De SA was buitengewoon anti Joods en trad bijzonder hard op tegenover de Joden. De SA nam deel aan straatgevechten met hun tegenstanders. Ernst Röhm was de opperbevelhebber van de SA en zorgde er na een verkiezingsoverwinning in 1933 voor dat de SA van 70.000 uitgroeide tot meer dan 4 miljoen leden! Omdat Röhm teveel macht kreeg, werd hij in 1934 in opdracht van Hitler vermoord. De SA bleef wel bestaan.

SS

Schutzstaffel, beschermingsafdeling

De SS werd in 1939 opgericht als persoonlijke lijfwachteenheid voor Hitler. De SS groeide onder leiding van Heinrich Himmler uit tot een enorme organisatie. Tientallen organisaties vielen onder het commando van de SS. Zoals de Einsatzgruppen (mobiele moordeenheden) die het Duitse leger volgden om zich te richten op het vermoorden van Joden. Een andere organisatie onder de SS was de GESTAPO (**GE**heime **ST**aats **POL**izei). De Gestapo hield zich bezig met het opsporen, deporteren en vermoorden van met name Joden en andere vijanden van het Naziregime.

SS mannen tijdens rijkspartijdag in 1938

NSB

Nationaal Socialistische Partij

De NSB was een Nederlandse politieke partij onder leiding van Anton Mussert. Deze partij zocht verregaande samenwerking met Duitsland. Het werd gezien als een "verraderspartij". De NSB werd meteen na afloop van de oorlog opgeheven en Mussert werd ter dood veroordeeld.

Endlösung

definitieve oplossing

Dit was een codenaam voor het Naziplan om alle Joden in Europa te vermoorden. Hitler en de Nazi's waren in 1933 volledig aan de macht en bedachten allerlei wetten om van de Joden af te komen, zoals:

- Anti Joodse wetgeving waardoor Joden steeds minder mochten in Nazi Duitsland
- Gedwongen emigratie naar andere landen
- Opsluiting en dwangarbeid in concentratiekampen onder onmenselijke omstandigheden
- Vermoorden van Joodse mensen

Uiteindelijk hebben deze maatregelen tot gevolg gehad dat er meer dan 6 miljoen Joden zijn vermoord.

De bevrijding van Nederland

Het zuidelijke deel van Nederland - beneden de grote rivieren - werd bevrijd in de herfst van 1944. Het noordelijke deel van Nederland werd pas in de lente van 1945 bevrijd, na wat bekend is als de Hongerwinter. Met voedseldroppings (Operatie Manna) probeerde men de ergste hongersnood te lenigen. Op 4 mei 1945 gaven de Duitsers in Nederland zich onvoorwaardelijk over en konden de geallieerden eindelijk West-Nederland binnentrekken.

Joden in Nederland

Van de ongeveer 140.000 Joden die rond 1940 in Nederland woonden, overleefden 30.000 de Tweede Wereldoorlog. Voor hen zag de wereld er geheel anders uit dan voor niet-Joodse Nederlanders. Alsof het verlies van (soms alle) familieleden en vrienden en het gemis aan sociale omgeving nog niet genoeg was om te dragen, waren velen hun huis, werk en bezittingen kwijt. Bijna 5.000 Joden besloten kort na de bevrijding te emigreren. De mensen die achterbleven moesten het Joodse gemeenschapsleven weer vanaf de grond opbouwen: er was bijna geen Joodse gemeente die niet haar leraar of voorganger had verloren en in de meeste plaatsen waren de synagogen verwoest.

De staat Israël

Na bijna 2000 jaar Joodse diaspora, werd in 1948 in het Midden Oosten de staat Israël opgericht. In de jaren die volgden waren er conflicten en oorlogen met de Arabische buurlanden, maar is er ook vaak onderhandeld over vrede. In 1950 nam het Israëlische parlement de Knesset, de Wet op de Terugkeer, aan. Deze wet verschaft alle Joden, van waar ook ter wereld, het recht zich in Israël te vestigen. Dit maakte grootschalige immigratie van Joden uit Azië en Afrika mogelijk.

The Western Wall

Joden wereldwijd

Voor de Tweede Wereldoorlog bedroeg het aantal Joden wereldwijd naar schatting ongeveer 18 miljoen. Na de genocide door de Nazi's tijdens de Tweede Wereldoorlog waren daar nog ongeveer 12 miljoen van over. Vandaag lopen de schattingen uiteen van 13,0 tot 14,6 miljoen Joden wereldwijd. Het grootste deel hiervan woont in Noord Amerika, Azië (vooral in Israël) en in Europa. In het jaar 2000 waren er rond de 33.000 Nederlandse Joden.

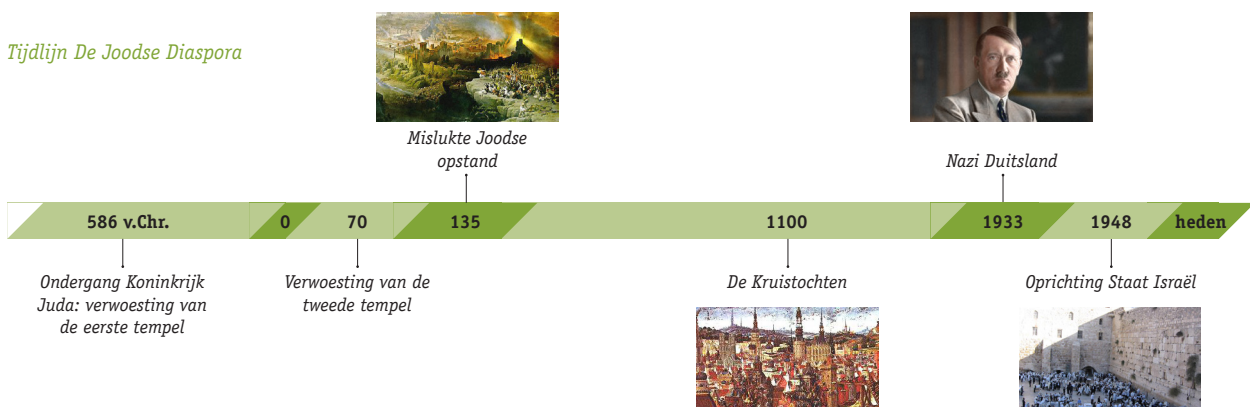
Tot slot

In het voorgaande hebben we geprobeerd een zeer beknopte uiteenzetting te geven over de vervolging van Joden door de jaren heen. Dit om te laten zien dat het antisemitisme niet begonnen is bij het aan de macht komen van de Nazi's. Wij mogen niet vergeten dat ook andere (bevolkings-) groepen zijn vervolgd en vermoord, waaronder Roma en Sinti's, Jehovahgetuigen, homoseksuelen, geestelijk- en lichamelijk gehandicapte mensen en anderen.

Lesdoelen

- Met deze lesbrief beogen wij
- Te informeren over de geschiedenis van het Joodse volk;
  - Door bewustwording van deze geschiedenis discriminatie, vreemdelingenhaat en het buitensluiten van groepen mensen te voorkomen.

Tijdslijn De Joodse Diaspora

Als aanvulling op deze lesbrief bieden wij voor schoolklassen een rondleiding door Dinxperlo aan om de Joodse geschiedenis te koppelen aan relevante locaties in het dorp zoals het Joodse kerkhof en het Joods monument.

Bronnen

- Wikipedia
- Grote geïllustreerde Wereldatlas
Uitg. Amsterdam boek
- Encyclopedie van de Holocaust
Robert Rozett, Shmuel Spector
Uitgeverij Kok
- 1000 jaar Polen en Nederland
Drs. L. Thijssen, Uitg. Walburg pers
- Het Koninkrijk der Nederlanden in de 2e Wereldoorlog
Dr. L. de Jong Staatsuitgeverij
- Dinxperlo 700 jaar
Drukkerij Heinen

Deze lesbrief is samengesteld door de werkgroep Joodse begraafplaats van Dinxpers Belang. De lesbrief is tot stand gebracht in het kader van de Erfgoedroutes gemeente Aalten.